

# Dones dels marges

## A 'La Modesta', Rosa Maria Moret restaura la memòria de la veïna de Rabós d'Empordà Modesta Palé

### Vol dignificar l'arquetip femení de velles solitàries amb coneixements d'herbes, emprenedores i supervivents

Als baixos de Cal Pastor de Rabós d'Empordà malvivia Modesta Palé Gallart, una dona solitària, de pocs tractes amb els veïns, que la veien estranya i esquartera, geniüda i amb estirabots, però, alhora, tan malfiada com noble de cor, sense voler deure res a ningú, excel·lent remeiera, valenta i una gran pencaire, que és el que són totes les dones que han sobreviscut a les tragèdies i a la duresa que és també la vida. En dies de forta tramuntanada, es podia passejar a altes hores de la matinada pels carrers empedrats i costeruts de Rabós fent fressa amb una llauna i cridant: "Lladres, que m'ho heu robat tot!" Havia estat ingressada més d'un cop a Salt, a instàncies dels veïns. "La Modesta és molt més que això", destaca Rosa Maria Moret i Guillemet, la filla de Cal Pastor, incidint que la seva veïna era una "dona singular", amb un "trastorn, una malaltia mental" i no una vella boja que feia por.

La de la Modesta havia estat sempre la història pendent de Rosa Maria Moret, mestra i directora de l'escola El Far d'Empordà i que ha recuperat la memòria de les vides anònimes, escoltant els més grans, a la revista local L'Orlina. És per això que amb La Modesta (Brau Edicions, 2022) ha volgut restablir la memòria de Modesta Palé. És una novel·la d'una vida dilatada, que ha traçat a través d'arxius i de fonts orals, de veïns de Rabós, i en què ha mantingut el parlar empordanès "poc contaminat i molt arrelat a la terra" de la Modesta, que deia rims, botzinar i mastufear.

Casada, el 1920, amb un negociant important anomenat Vinyet en una edat gran per a l'època, va tenir un fill el 1929. Es dedicava al negoci de les tartanes i era ella que s'atrevia a portar-la i repartir el correu i les comandes. Tan emprenedora com impulsiva, Moret explica que, durant la retirada, la Modesta fa de passadora. El marit es mor i sola amb el fill és quan les cunyades i la justícia li volen prendre perquè fa vida de bosquetana amb un nen silvestre. El fill es mor el 1941 i "això la trastoca", assenyala Rosa Maria Moret. És en aquest punt on se li perd la pista: desapareix de Rabós i l'autora la situa a l'Alemanya nazi i als camps de concentració. Rossa i amb ulls clars, més nòrdica que del sud, Modesta Palé en parlava poc, però algun cop se l'havia vist, ja de gran, plorar i parlar de nazis pegant a jueus i de situacions amb què havia passat molta por.

"La foto de la portada del llibre és simbòlica de la vida de la Modesta, que arrossega un feix de llenya molt gran; és el pes de la seva vida", destaca Rosa Maria Moret, que ha volgut homenatjar la seva veïna, un estereotip, un tipus de personatge, sobretot femení que hi havia a tots els pobles: vídues, soles però alhora molt sàvies, amb coneixements per sobreviure a les muntanyes, dones dels marges. La impressió de la Modesta que Rosa Maria Moret té de nena són, tot i els estirabecs i renecs, la d'una dona que, malgrat les penúries, és molt treballadora i fa per manera de conservar la dignitat. Així, la recorda sempre neta, rentant-se el cap en ple hivern amb una palangana. I neta també de cor: "Si agafava una col d'un hort, hi deixava una moneda. La gent sabia que havia estat la Modesta."

Enterrada a l'ossera comuna del cementiri de Rabós d'Empordà i arran de la publicació del llibre, l'Ajuntament té previst posar el seu nom al carrer de l'Església on va néixer, a Can Rabeca.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 23-01-2023, Pàgina 16

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2245165-dones-dels-marges.html>